

Her er vi nok ved det, der ligger Garborg og hans Modstandere imellem. Det er ikke Maalet, de er uenige om, skønt mange tror vel det. Det er Midlerne, Kampmaaden. Garborg vil have Samfundet og Samfundsordenen dannet saaledes, at Dyd bliver en selvfølgelig Egenskab ved Menneskenes Børn. Han er en stor Idealist. Modparten er mindre idealistisk, den er mere theologisk. Synden er nu en Gang i Verden. Det gælder da om at frelse saa mange Syndere som muligt. Indtrængende Tale er deres fornemste Middel. — Som en praktisk Mand vil Garborg have »Greie« paa Ondets Aarsager. »Hvorfor?« spørger han, naar de andre præker om Verdens Elenighed, men han siger dog: »Ære være dem, der præker Dyd, thi de mener det godt, og lidt Nytte gør de vel ogsaa«. Men nu har det sjette Bud været forkyndt i Aartusinder, og man har truet de arme Syndere med alle Evighedens Kvaler og Pinsler, og Menneskene er endda usædelige, og ikke mindre nu end forhen. Ja, kristne Samfund opretholder endnu Prostitutionen. — I Middelalderen stod Bordellerne endog under Kirkens Opsyn, nu sorterer de nok under Justitsministeren — ikke Kirkeministeren!

Som sagt, man skal have »Greie« paa Tingen. Garborg er ikke tilfreds med, at »Statens lønnede Dydsvogtere« præker om Søndagen og saa vasker sine Hænder efter at have sagt Folk Besked. Vi maa kende Ondets Aarsager, før vi kan udrydde dem. Derfor Diskussion, »megen og indgaaende Diskussion«! Han vil ikke udrydde »den skønne og hellige Ting, som kaldes Monogamiet«. Men han vil heller ikke nøjes med det, vi nu faktisk har: »Monogami med Friller, Monogami med Kvindesalg, Monogami med unævnelige Laster, med unævnelige Sygdomme og med en Fordærvelse saa dyb og infam, at det ikke gaar an for Menneskenes Børn at vide om den«. Resultatet af Diskussionen skulde være dette, at vi blev enige om at give Ungdommen en fri og *naturlig* Opdragelse, at det blev muligt for Folk at gifte sig i en yngre Alder end nu, at give lettere Adgang til Skilsmisse, hvis Ægteskabet er ulykkeligt. Ved Gennemførelsen af dette Program vilde ovennævnte Laster hæmmes mere end ved Alverdens Prækener.

Den næste Artikel er en polemisk Anmeldelse af Prof. theol. *Petersens* Foredrag mod »Bohømen«, »Ægteskab eller fri Kærlighed«, altsaa et Selvforsvar, og det et med Næb og Klør. Professorens Paastande og formentlige Inkonsekventser belyses skarpt. Han hører til dem, der vil moralisere og ikke andet, ikke søge Sagens rette Sammenhæng. Den holder Libertinerne nok heller ikke af at se. Det kunde blive uhyggelige Afsløringer for dem. Derfor blev »Fra Kristianiabohømen« konfiskeret, og »Mannfolk« stemplet som en »usædelig« Bog, skjønt de efter de respektive

Forfatteres Paastande skildrer virkelige Forhold — som ikke burde eksistere! — Det var de »moralske« og Libertinere, der gjorde dette. Mon ikke Professor Petersen vil betakke sig for det Kammeratskab i Fremtiden.

Garborg antager, at Modpartens Tro paa den »sande Kærlighed« maa være noget svag, naar han ikke tør være med til at indføre »fri Skilsmisse« af Frygt for, at alle kærlige Ægtemænd og Ægtehustruer saa paa en Gang skulde faa Bisselæder i Skoene og løbe hver til sin Side, og ganske sikkert maatte den da være et skrøbeligt Baand. Men selv om nu den ægteskabelige Kærlighed kunde holdes vedlige ved udvortes Tryk, saa kan den ikke fremkaldes derved. Et Ægteskab, der er indgaaet af materielle Grunde, maa derfor hellere hæves, end at Ægtefællerne skulde blive ulykkelige for Livstid — som Constance Ring! — Vi maa naa til, at ingen Kvinde behøver at sælge sig eller »leve af at leve med sin Mand«. De maa »*vælge i Frihed og under Ansvar*«. Bohømen o: Garborg — »vil have voxne fornuftige Kvinder, som ved Besked, og som *beslutter* over sit Liv; »Hankatterne« synes Kvinden er bra, som hun er omtrent, lidt dum, lidt snar til at tro, lidt fortrykt og forsagt — værgeløs!

»Principet om Kærlighedens Frihed kan ikke gennemføres, saa længe Kvinden *kan* gifte sig paa Forsørgelse, *kan* overlade sine Personer til ligegyldige Mænd mod derfor at holdes skadesløs paa anden Maade. Kvindens nuværende Mangel paa personlig Selvrespekt fremtræder jo endog i hendes Maade at klæde sig paa. Det er mange Gange knapt nok, at vore Damedragter iagttager endog blot de tarveligste Blufærdighedshensyn, ikke at tale om, at Damer kan optræde ved festlige Leiligheder blandt hvilket som helst »Bukke« med alle sine legemlige Tilløkkelser, udstillede til fri Beskuelse for alle og enhver«.

I »Mannfolk« har Forfatteren efter eget Udsagn søgt at vise Kærlighedens Overgang til Usædelighed i Sammenhæng med den sociale Ordning i den Hensigt at fremkalde en Diskussion om Sagen. I en resigneret vemodig Tone tilføjer han, at »der ikke blev andet af end Bjæf om Griseliteratur« fra »moralsk Hold«: Fra dem, som ikke vil have rørt op i Samfundets Rendestene. Den Stank er visselig heller ikke til at nyde med æsthetisk Velbehag. At denne Bog allerede halvveis er glemt, skyldes dog nok den, alle andre Interesser opslugende, endeløse, politiske Kamp i Norge og Danmark. — Hvis ovenstaaende kunde bevæge en og anden til at læse Bogen, er min Hensigt naaet. Kunde de, som gør dette, faa lidt Forstaaelse af, hvad den handler om, skulde det glæde mig særdeles. Jeg vil naturligvis ikke forlange, at de